

Periodisme especialitzat

La comunicació en l'àrea de la cultura i de la ciència

-20739- "cultura"

Professor: Santiago Ramentol

6è quadrimestre (10 crèdits). Codi xxxx

1. Objectiu de l'assignatura

Molts mitjans han imposat un model desnaturalitzat de cultura. En un costat, hi ha l'anomenada cultura humanística, elaborada pels anomenats intel·lectuals. A l'altre, la ciència indesxifrable, fabricada per investigadors més o menys passats de rosca. Entre l'una i l'altra, han construït un abisme. Es prefereix lligar la cultura humanística amb els espectacles: una informació sobre un congrés d'història al costat d'una tafaneria sobre els escàndols d'una actriu. Mentre que la cultura científica se submergeix en l'àrea de societat: una crònica sobre un avenç en biotecnologia al costat d'un judici per violació.

Les raons de l'existència de les dues cultures no són responsabilitat exclusiva dels mitjans d'aquí ni dels periodistes amb formació exclusivament literària. Des de fa molt de temps, intel·lectuals i científics se solen ignorar. Però la cultura humanística i la cultura científica no es poden desenllaçar. Formen part de la mateixa cultura. Interactuen i modelen el futur. Només cal fer referència a la definició més senzilla de cultura (cultiu dels coneixements i de la creació) per a comprendre l'absurd d'aquesta divisió.

Les dues cultures impregnen també tots els racons de la vida quotidiana i exerceixen una influència fonamental sobre el present i el futur de la humanitat. Centenars de revistes setmanals, mensuals o d'una altra periodicitat (científiques en general, de divulgació, literàries, artístiques, informàtiques, mèdiques, sobre el medi ambient...), suplementos especials en els diaris i espais en els mitjans àudio-visuals, han fet que els fenòmens humanístics i científics promoguin l'atenció dels ciutadans. En el marc de la comunicació especialitzada, mereixen, doncs, un tractament comú dins d'una àrea perfectament delimitada.

L'assignatura de comunicació especialitzada en l'àrea cultural i científica té, en conseqüència, un doble vessant: com a introducció genèrica a la comunicació especialitzada i a la seva concreció en les grans àrees, i com a objecte específic de la informació. En aquest segon aspecte, s'obre un camp d'investigació ampli, en el qual intervenen des dels estudis dels codis lingüístics i els gèneres fins al problema de la divulgació o l'aplicació pràctica de la informació en els diversos mitjans.

2. Temari

a. La comunicació especialitzada

a.1. Concepte i àmbit de la comunicació especialitzada.

Coneixement científic i coneixement vulgar. La informació especialitzada en l'era de la comunicació. El planeta electrònic. La comunicació especialitzada i l'orquestra comunicacional. La comunicació especialitzada i la nova estructura informativa. Els eixos de la comunicació escrita, de la comunicació oral i de la comunicació audiovisual. La informació directa i la informació mediatitzada. Nous mitjans i noves demandes socials. Objectius i límits de la comunicació especialitzada. Especialització versus incomunicació.

a.2. Els nivells de la comunicació especialitzada. Els especialistes. L'especialització en les diverses disciplines de comunicació: la comunicació periodística i la comunicació persuasiva o de màrqueting. Les àrees en els mitjans de comunicació: descripció i anàlisi. La coherència temàtica. El tractament de la informació. Construcció del temari i de l'agenda. Relació entre les diverses àrees especialitzades: els temes transversals.

b. La comunicació especialitzada en l'àrea de les dues cultures: ciència i humanitats

b.1. La divisió absurda entre les dues cultures: la cultura científica i la cultura humanística. Definició. Interdependències. Necessitat i caràcter de les dues cultures. Sociologia de les dues cultures i dels intel·lectuals. Les humanitats i la ciència com a institucions. Les dues cultures com a mitjà de producció. Les dues cultures i la societat: cultura i ideologia, cultura i llibertat.

b.2. Elements d'una filosofia de les dues cultures. Les dues cultures i la història. La trajectòria del progrés científic i humanístic. Les dues cultures en el món actual: avenços científics i canvis culturals. Ciència i consciència. Prospectiva: l'horitzó d'una nova societat.

b.3. Les dues cultures i la comunicació. La dimensió comunicativa de les dues cultures. El periodisme cultural i científic: característiques comunes, tipologia i models. El periodisme cultural i científic com a font d'informació per als protagonistes de la cultura científica i humanística. Els professionals de la informació. La formació del periodista especialitzat. Les relacions entre les dues cultures i els periodistes. Els col·laboradors procedents de les dues cultures.

b.4. Els problemes de la divulgació científica i humanística. Model de llengua. Aplicacions del periodisme de precisió en la informació científica i humanística: aportacions dels mètodes d'investigació de les ciències socials. Tècniques del periodisme d'investigació.

b.5. Les fonts en la comunicació cultural i científica. L'actualitat i la contextualització. Tipus de fonts: primàries i secundàries, freqüents i ocasionals, professionals i no professionals, filtrades o no. La desinformació: estratègies. La comprovació de les fonts.

b.6. La comunicació de la cultura humanística: característiques específiques. Passat i present de la comunicació cultural. La creació. Temari: literatura, arts, pensament, altres ciències humanes i socials. Temes transversals. Temes actuals de debat. La informació i la interpretació en el periodisme cultural. La crítica. Els estils. La presència de la cultura humanística en la premsa, la ràdio i la televisió: models. Les seccions de cultura: models diversos. Els suplementos. Les revistes especialitzades. La comunicació des del món de la cultura humanística: instruments. Aplicacions pràctiques.

b.7. La comunicació de la cultura científica: característiques específiques. Passat i present de la comunicació científica. Temari: les ciències experimentals, les ciències de la salut, les ciències mediambientals, les

tecnologies. Temes actuals de debat. Temes transversals. La informació i la interpretació en el periodisme científic. Els límits de l'opinió. Els estils. La presència de la cultura científica en la premsa, la ràdio i la televisió: models. Les seccions de ciència i tecnologia. Els suplementes temàtics: ciència i tecnologia, medicina i salut, medi ambient, comunicacions... Nivells diversos de divulgació científica: les revistes especialitzades. Els grans divulgadors i la seva obra. La ciència ficció. La comunicació des del món de la cultura científica: instruments. Aplicacions pràctiques.

b.8. L'exposició de les dues cultures. Canals directes de debat i comunicació dels avenços humanístics i científics: congressos, simposis i reunions. Les comunicacions culturals i els seus suports: àudio-visuals, informàtics, la televisió interactiva per satèl·lit, els murals i cartells. Les revistes científiques, canal bàsic de comunicació de la cultura humanística i científica. Tipologia i models. La producció de les revistes científiques. Credibilitat, qualitat i notorietat. Les revistes científiques com a font del periodisme cultural. Els gèneres: l'article científic i la seva estructura, les comunicacions, les notes i les recensions. El llibre d'estil. Aplicacions pràctiques.

3. Bibliografía

a. La comunicació especialitzada

DD.AA. Dossier sobre *Tendències i propostes en comunicació i periodisme*. Revista Anàlisi. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, desembre de 1993, núm. 15, p. 9-125.

DIEZHANDINO, Pilar. *La especialización en los medios impresos: evolución y perspectivas*. Bilbao: Deusto, 1988.

ESTEVE, F. *Los efectos persuasivos de la información especializada*, dins de *Información y persuasión*. Pamplona: Eunsa, 1988.

FERNANDEZ DEL MORAL, J. *Modelos de comunicación científica para una información periodística especializada*. Madrid: Dossat, 1983.

FERNANDEZ DEL MORAL, J. i ESTEVE, F. *Fundamentos de la información periodística especializada*, dins de *La prensa ante el cambio de siglo*. Madrid: Síntesis, 1993.

ORIVE, Pedro (editor). *La información especializada en la CEE: programa del Consejo de Europa*, dins de *Impacto de las nuevas tecnologías en los medios de comunicación españoles*. Madrid: Citema, 1986.

PEREIRA, E. *El periodismo impreso y la teoría general de los sistemas: un modelo didáctico*. Editorial Trillas, 1991.

RAMENTOL MASSANA, Santiago. *L'era de la llum: societat i comunicació a les portes del segle XXI*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials (Working Papers), 1991.

b. La comunicació en l'àrea de la cultura humanística i de la cultura científica

b.1.

BELL, Daniel i altres. *Industria cultural y sociedad de masas*. Caracas: Monte Avila, 1974.

BELL, D. *Las contradicciones culturales del capitalismo*. Madrid: Alianza Editorial, 1977.

ECO, Umberto. *Apocalípticos e integrados ante la cultura de masas*. Barcelona: Lumen, 1973.

MALINOWSKI, Bronislaw. *Una teoría científica de la cultura*. Barcelona: Edhasa, 1970.

MERTON, R.K. *La sociología de la ciencia*. Madrid: Alinaza Universidad.

SAVATER, Fernando. *Leer para despertar*. Ponència presentada en el Segundo Encuentro Iberoamericano de Periodismo Cultural. Madrid: El País/Babelia, 5 de septiembre de 1993.

SNOW, C.P. *Las dos culturas y un segundo enfoque*. Madrid: Alianza Editorial, 1977.

TOHARIA, Manuel. *Astrologia: ciencia o creencia*. Barcelona: McGraw-Hill, 1993.

WAGENSBERG, Jorge. *Nosotros y la ciencia*. Barcelona: Antoni Bosch, 1980.

ZIMAN, J. *La fuerza del conocimiento*. Madrid: Alianza Editorial, 1980.

ZIMAN, J. *La credibilidad de la ciencia*. Madrid: Alianza Editorial, 1988.

b.2.

ASIMOV, Isaac. *Enciclopedia biográfica de ciencia y tecnología*. Madrid: Alianza Diccionarios, 1982.

ASIMOV, Isaac. *Nueva guía de la ciencia*. Barcelona: Plaza & Janés, 1985.

BELL, Daniel. *El advenimiento de la sociedad postindustrial*. Madrid: Alianza Universidad, 1976.

BERNAL, J.D. *Historia social de la ciencia*. Barcelona: Península, 1967.

Boorstin, Daniel. *Los creadores*. Barcelona: Editorial Crítica, 1994.

BORN, M. i H. *Ciencia y conciencia en la era atòmica*. Madrid: Alianza Editorial, 1971.

BROWN, H. I. *La nueva filosofía de la ciencia*. Madrid: Tecnos, 1983.

COMMONER, B. *Ciencia y supervivencia*. Barcelona: Plaza & Janés, 1984.

DD.AA. *Historia general de las ciencias*. Barcelona: Destino, 1975. 5 vol. (Existeix una versió actualitzada de l'editorial Orbis en 18 vol.)

DD.AA. *Historia y sociología de la ciencia en España*. Madrid: Alianza Universidad, 1979.

DD.AA. Biblioteca científica Salvat. Barcelona: Salvat, 1985-1986. 100 vol (llibres de quiosc sobre l'estat actual de la ciència).

DD.AA. *Enciclopedia de ciència i tècnica*. Barcelona: Salvat, 1984-1986. 168 fascicles.

DURAN, Xavier. *En el llindar del futur*. Barcelona: Proa, 1990.

MENACHEM, G. *La ciencia y la institución militar*. Barcelona: Icaria, 1977.

MOSTERIN, Jesús. *Historia de la filosofía*. Madrid: Alianza Editorial, 1985-1986. 6 vol.

PARIS, Carlos. *El rapto de la cultura*. Barcelona: Laia, 1983.

PECCEI, Aurelio. *Testimonio sobre el futuro*. Madrid: Taurus, 1981.

RIERA, Santiago. *Síntesi d'història de la ciència catalana*. Barcelona: La Magrana, 1983.

ROSZAK, Theodore. *El nacimiento de una contracultura*. Barcelona: Kairós, 1973.

VATTIMO, G. *El fin de la modernidad. Nihilismo i hermenéutica en la cultura contemporánea*. Barcelona: Gedisa, 1986.

b. (del 3 al 8)

CALVO HERNANDO, Manuel. *Ciencia y periodismo*. Barcelona: Cefi, 1990.

MARTIN SERRANO, Manuel i altres. *Cultura en periodismo*. Madrid: Fundación Juan March, 1979.

- MEYER, Philip. *Periodismo de precisión*. Barcelona: Antoni Bosch, 1993.
- NELKIN, D. *La ciencia en el escaparate*. Madrid: Fundesco, 1990.
- POSTMAN, Neil. *Divertim-nos fins a morir*. Barcelona: Llibres de l'Ídex, 1992.
- QUESADA, Montserrat. *La investigación periodística*. Barcelona: Ariel, 1987.
- RAMENTOL MASSANA, Santiago. *L'agonia dels suplementos o el rapte de la cultura*. Revista Capçalera. Barcelona: Col·legi de periodistes, març de 1994, núm. 47.
- RAMENTOL, Santiago i GABINET DE LENGUA CATALANA de la UAB. *Llibre d'estil de les comunicacions científiques*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 1993. Volum d'autoedició.
- RIERA, Carles. *Manual de català científic*. Barcelona: Editorial Claret, 1992.
- TUBAU, Ivan. *Teoría y práctica del periodismo cultural*. Barcelona: ATE, 1982.

4. Avaluació

A principi del quadrimestre, l'alumne podrà escollir un dels sistemes d'avaluació següents:

a. Avaluació continuada (per a aquells alumnes que assisteixin regularment a classe) sobre proves exercicis i treballs que es vagin fent durant el curs. Aquesta avaluació inclou la tria d'una subàrea específica dins de l'àrea de cultura i ciència, l'establiment d'una agenda i d'un projecte documental bàsic, un treball periodístic d'investigació (en suport escrit o àudio-visual), i l'elaboració en grup d'una estratègia de comunicació per a una institució cultural o científica.

b. Per insuficiència o defecte de l'anterior avaluació, l'alumne sempre podrà conservar el dret a presentar-se a l'examen final, única alternativa per a aquells que no hagin assistit regularment a classe. L'examen tindrà un caràcter teòric-pràctic i versarà sobre el contingut d'aquest programa. En qualsevol cas, els treballs de curs i les pràctiques realitzades serviran per a millorar la nota final.